

HEEMKENNIS

AMSTERDAM

DEEL
X



OP DE MALIEBAAN.

Evenwijdig aan de Kruislaan, rechthoekig op de Middenweg, lag de beroemde Watergraafsmeerse Maliebaan.

Zij was 173 roeden lang, had ter weerszijden een laan van hoogopgaande, aan de binnenzijde platgeschoren, bomen en was omzoomd door buitenplaatsen en pleiziertuinen.



De Maliebaan. Naar een kopergravure van Dan. Stopendaal.

Aan het einde der baan stond het Maliehuis, waar de ballen en de kolven voor het maliën werden bewaard.

Bij dat huis lag een grote tuin, die met de bijbehorende herberg altijd veel bezoekers trok.

Die tuin was het laatst der 17e eeuw tot in de tweede helft van de 18e eeuw „het paradijs der Amsterdammers”.

In die tijd bestond er voor maliën grote belangstelling.

De Maliebaan was afgesloten met lage houten schuttingen, waarin op bepaalde afstanden openingen waren om in- en uit te gaan. Aan beide einden stonden twee grote palen en in het midden bevond zich een kleine ijzeren boog.

De schutting was verdeeld door strepen en nummers om de tanden te bepalen.

Voor het slaan van de bal met de maliekorf was een krachtige arm en een vlugge hand nodig.

Zo'n maliekorf was een lange, taaie, zware stok met ijzeren

Prent van A. Vinkeles niet gevonden

Landelijkheid bij de Maliebaan. Naar een tekening van A. Vinkeles, 1788.

hamerslag aan de onderkant; een leren of fluwelen handvat diende om de kolf om te zwaaien en om de houten bal krachtig voort te drijven. De bal moest niet alleen door de baan rollen, maar ook beide palen raken en door de poort gaan.

Wie dit met de meeste kracht en vlugheid en het minste aantal slagen doen kon, was winnaar.

Het kwam dus alleen op kracht aan en dat de oude Hollanders daarover beschikten, blijkt voldoende uit het feit, dat de baan enkele slagen werd afgelegd.

Na afloop van dit vermoeiende spel kon men in de aangrenzende herberg zijn dorst lessen.

De Amsterdammers vonden in het midden van de 18e eeuw dat de Maliebaan in de Meer „te ver van de stad af lag”.

De waarheid was echter, dat het maliën (evenals in Leiden, Den Haag en Utrecht) in onbruik raakte en omstreeks 1800 was dit spel veelal in vergetelheid geraakt.

De Watergraafsmeerse Maliebaan werd toen voor harddraverijen (zonder totalisator!) en blindlopen gebruikt.

Dat blindlopen was een weddenschap om de hele baan af te lopen zonder de zijschotten te raken.

Maar zo'n spel kon ook op andere plaatsen gespeeld worden, dus brak men in 1795 de Maliebaan maar af.

Het Maliehuis en de Herberg bleven tot 1842 intact. Toen gingen ook zij te gronde, waarmee ook de laatste herinnering aan het „Amstel's Paradijs” verdween en nu:

*„Is 't al vervlogen, wat daar was
en 't enige wat over is, is gras”.*

Thans zal het niet zo lang meer duren, of op de plaats waar eens de oude Meerbewoners hun Maliespel beoefenden, worden huizen gebouwd. Misschien wordt die oude Maliebaan, daar nog in een der nieuwe straatnamen vereeuwigd?

Aan het einde van de 18e eeuw werd het maliën vervangen door het kolven en ook in de Meer waren enkele kolfbanen aangelegd. De herbergiers trachtten klanten te lokken door de aanleg van fraai aangelegde vaste en gladde kolfbanen.

Er werden stevige, fraai-gedraaide palen ingezet, aan elk eind der baan één; de kolfballen werden zwaarder en elastisch naakt, zuiver rond van sajiet samengesteld en met wit leer overtrokken, terwijl de kolven van koperen klikken werden voorzien.

Ook waren er kasteleins, die jaarlijks om een prijs lieten

kolven. Deze bestond meestal uit een zilveren kolf met een fluwelen handvat, dat met goud en zilverdraad geborduurd was.

Zo'n kolfpartij werd tevoren in de couranten aangekondigd en van heinde en ver stroomden dan de liefhebbers toe.

Vaak werd er grof gespeeld en zwaar gewed en menig Amsterdammer heeft in de Watergraafsmeerse kolfbanen veel verloren.

Het biljartspel heeft het kolven verdrongen en binnen een eeuw was er geen kolfbaan meer in en om de hoofdstad te vinden. In 1879 verdween de laatste bij de herberg „Stadländer”, bij het Rijksmuseum.